

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA INNOVATSION TA'LIM USULLARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI

Surxandaryo viloyati Sariosiyo tumani

22-sonli MTT tarbiyachisi

Rabiyeva Dilnoza Abdurahim qizi

Annotatsiya: Ushbu maqola so'ngi yillarda dolzarb bo'lib kelayotgan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini oshirishda innovatsion ta'lim usullaridan samarali foydalanish usullari haqida.

Kalit so'zlar: Dienes blokleri, mantiqiy fikrlash, geometrik shakllar, innovatsiya, innovatsion faoliyat, innovatsion jarayonlar, bilim.

“Innovatsiya” tushunchasi lotin tilidan olingan bo'lib, “yangilanish, yangilik, o'zgartirish”, ya'ni yangilik kiritish, yangilik kiritish degan ma'noni anglatadi. “Innovatsiya” atamasi inglizcha innovation so'zidan kelib chiqqan bo'lib, “innovatsiyalarni joriy etish” degan ma'noni anglatadi. Innovatsiya - bu yangi narsani o'zlashtirish (amalga oshirish) jarayonidir.

Bugungi kunda ta'lim sohasida an'anaviy muammoni boshqa yo'l bilan hal qilishga urinishlar natijasida yuzaga keladigan turli xil tabiatdagi ko'plab innovatsiyalar ajralib turadi. Ta'limdagi innovatsion jarayonlarning natijasi innovatsiyalardan foydalanish: nazariy va amaliy usullarda amalga oshiriladi.

Nazariy innovatsiyalarga innovatsion jarayonlarning asosini tashkil etuvchi ilmiy tadqiqot faoliyati natijasida olingan yangi yondashuvlar, tushunchalar, yo'nalishlar, gipotezalar, qonuniyatlar, ta'lim va tarbiyadagi tamoyillar, tasnif, o'qitish usullari kiradi.

Amaliylarga didaktika sohasidagi yangi qoidalar, algoritmlar, metodlar, dasturlar, tavsiyalar, ta'lim nazariyasi, o'qitishning texnik vositalari, ko'rgazmali jihozlar, o'qitish va boshqarish asboblari, asboblarning maketlar, tabiiy ob'ektlar, audiovizual vositalar kiradi.

Innovatsion faoliyat ta'lim va ta'lim samaradorligi va sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, shuning uchun uni muhim boshqaruv omili deb hisoblash mutlaqo qonuniydir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari hayotida innovatsion pedagogik faoliyat muammolari keng va mustahkam o'rin olganiga qaramay, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv faoliyati va uslubiy ishlarni yangilash jarayonlarini me'yoriy-huquqiy va yo'riqnomaviy-boshqaruv ta'minoti, innovatsiyalarni joriy etish sharoitida ularning samaradorligini oshirish yetarli emasligi aniq. Bugungi kunda uslubiy ishlarni tashkil etishda mavjud yondashuvlar maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilar ishtirok etadigan innovatsion jarayonlarga mos kelmaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotiga innovatsiyalarni joriy etish maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish va isloh qilishning eng muhim shartidir.

Maktabgacha ta'lim - bu ta'limning birinchi bosqichi, ijtimoiylashuvi va shaxs sifatida rivojlanishidir. Ota-onalarning ehtiyojlari va bolalar manfaatlarini yanada to'liq qondirish maqsadida maktabgacha ta'limni isloh qilish maktabgacha ta'lim tashkilotlari oldiga yangi talablar qo'yadi.

Har bir maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi kichik tadqiqotchi bo'lib, uning atrofidagi dunyoni quvonch va hayrat bilan kashf etadi. Pedagoglar va ota-onalarning vazifasi unga bilimga bo'lgan ishtiyoqni saqlab qolish va rivojlantirishga yordam berish, bolaning faol faoliyatga bo'lgan ehtiyojini qondirish va bolaning ongini rivojlantirish uchun oziq-ovqat bilan ta'minlashdir.

Kichkina bolani tarbiyalashning eng muhim vazifalaridan biri uning aqlini rivojlantirish, yangi narsalarni osongina o'zlashtirishga imkon beradigan shunday fikrlash qobiliyatlari va qobiliyatlarini shakllantirishdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning mazmuni va usullari ushbu muammoni hal qilishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion ta'lim usullaridan samarali foydalanish yo'llaridan biri bolalarda mantiqiy va matematik o'yinlarni o'ynatishdir. Bolalarda mantiqiy va matematik o'yinlar orqali bolada mustaqillik, kattalardan

mustaqil ravishda, turli xil faoliyat turlarida mavjud muammolarni hal qilish qobiliyati, shuningdek, elementar ijodiy va kognitiv faoliyat qobiliyati rivojlanadi. Ushbu o'yinlar bolaning e'tiborini, xotirasini, nutqini, tasavvurini va tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi, ijobiy hissiy muhit yaratadi, bolalarni o'rganishga, jamoaviy izlanishlarga jalb qiladi va o'yin holatini o'zgartirishda faol bo'ladi. Shunday qilib, bolaning kognitiv faoliyati vositasi sifatida mantiqiy-rivojlantiruvchi, matematik o'yinlar muammosi dolzarbdir.

Ushbu muammoni hal qilishda yordam beradigan juda ko'p uslubiy materiallar mavjud - biz ularning barchasini yaxshi bilamiz. Bular Nikitin kublari, mantiqiy o'yinlar "Tangram", "Mo'g'ul o'yini", "Kolumb tuxumi" va boshqalar. Ammo ular orasida o'z imkoniyatlari bilan noyob bo'lganlari ham bor. Bular Dienes bloklari va Kusiner tayoqlari. Afsuski, biz bu materialdan uning rivojlanish salohiyatiga yetarlicha baho berilmagani va tegishli adabiyotlarning kamligi tufayli haligacha kam foydalanamiz.

Zoltan Gyenes mashhur vengriyalik matematik, psixolog va pedagog bo'lib, u matematika qiziq emas va ijodkorlikdan yiroq fan degan standart tushunchani o'zgartirdi. Dienes bloklari kompensatsion guruhlarda o'quv jarayonining barcha vazifalarini muvaffaqiyatli amalga oshirishga, xususan, kognitiv va nutqni rivojlantirishni amalga oshirishga imkon beruvchi universal didaktik materialdir.

Bloklarning muhim afzalligi ularning bolaga individual yondoshishga qaratilganligidir. Shuningdek, ular butun maktabgacha ta'lim davomida aqliy rivojlanish uchun muhim bo'lgan barcha fikrlash qobiliyatlarini kompleksda rivojlantirish imkoniyatini beradi. Mantiqiy bloklar to'plami geometrik figuralarning shakli, rangi, o'lchami va qalinligi bo'yicha farq qiluvchi 48 ta hajmli figuralaridan iborat. Shunday qilib, har bir raqam to'rtta xususiyat bilan tavsiflanadi. To'plamda xossalari bo'yicha bir xil raqamlar mavjud emas. Bloklar bilan ishlash jarayonida bolalar tahlil qilish, abstraktsiya qilish, taqqoslash, tasniflash, umumlashtirish, kodlash-dekodlash, shuningdek, "emas", va "yoki" mantiqiy operatsiyalarini o'zlashtiradilar.

Bolalarda algoritmik fikrlash madaniyatining elementar ko'nikmalari, ongida harakatlarni bajarish qobiliyati shakllanadi. Bloklar yordamida diqqat, xotira va idrok o'rgatiladi.

Bloklar bilan tanishishning birinchi bosqichlarida biz bolalarga ob'ektlardagi bitta xususiyatni (rang, o'lcham, shakl yoki qalinlik, solishtirish, tasniflash va umumlashtirish)ni aniqlash va mavhum qilishni o'rgatamiz. Siz o'yin daqiqalaridan foydalanishingiz mumkin: ayiqni sariq shakarlamalar bilan, quyonni esa ko'k bilan davolang, bir savatga dumaloq konuslarni, boshqasida esa uchburchak konuslarni to'plang. Bolalar topshiriqni muhokama qilishlari va uni bajarishda bir-birlari va o'qituvchi bilan muloqot qilishlari sababli, biz nutqni rivojlantirish kabi muhim vazifani hal qila olamiz. Bolalar nafaqat topshiriqni to'g'ri bajarishlari, balki nima uchun bunday qilish kerakligini isbotlashlari kerak, boshqacha emas. Keyin bolalar ikki, uch va to'rtta xususiyat bilan ishlash ko'nikmalarini egallaydilar. Shu bilan birga, bitta mashqda bolalarning imkoniyatlarini hisobga olgan holda vazifaning qiyinchilik darajasi o'zgartirilishi mumkin. Misol uchun, bolalar Qizil qalpoqchaga bo'rini uchratmasligi uchun yo'l qurishlari kerak. Bitta bola bitta xususiyatdan foydalangan holda qurishga ruxsat bering: yaqin atrofda bir xil shakldagi bloklar bo'lmasligi kerak, boshqasi - ikkita xususiyat: shakli va rangi bir xil emas, uchinchi - bir vaqtning o'zida uchta: yaqin atrofda bir xil rang, o'lcham va shakldagi bloklar bo'lmasligi uchun.

Mantiqiy bloklar geometrik figuralar bo'lganligi uchun ular ko'plab rivojlanish masalalarini yechishda bolalarni narsalarning shakllari va geometrik figuralar bilan tanishtirishda keng qo'llanilishi mumkin. Bloklarga qo'shimcha ravishda, bloklarning xususiyatlari shartli ravishda ko'rsatilgan kartalardan foydalanish kerak. Xususiyatlari inkor qilingan kartalar ham bo'lishi kerak: katta emas, qizil emas, kvadrat emas, qalin emas va hokazo.. Kartochkalardan foydalanish bolalarda xususiyatlarni modellashtirish va almashtirish qobiliyatini, ular haqidagi ma'lumotlarni kodlash va dekodlash qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradi. Bu qobiliyat va malakalar predmet-o'yin harakatlarini bajarish jarayonida shakllanadi. Tasvirlangan xususiyatlarga ega kartalarni tanlash orqali bolalar almashtirish va kodlashni

o'rganadilar va kartada ko'rsatilgan xususiyatlarga ega bloklarni qidirish jarayonida ular ma'lumotni dekodlash qobiliyatini o'zlashtiradilar.

Shunday qilib, biz bolaning kognitiv jarayonlarini rivojlantiramiz. Bolalar blokning xususiyatlari haqida gapiradigan kartalarni qo'yishganda, ular model yaratadilar. Xususiyatlari bo'lgan kartalar bolalarga vizual-majoziy fikrlashdan vizual-sxemaga o'tishga yordam beradi va xususiyatlari inkor qilingan kartalar og'zaki-mantiqiy fikrlashga o'tishga yordam beradi. Shuni esda tutish kerakki, fikrlash qobiliyatlari, boshqalar kabi, takroriy mashqlar orqali rivojlanadi, lekin bolaning fikrlash vazifalariga qiziqishini yo'qotmaslik uchun o'yin motivatsiyasini va xarakterini o'zgartirish kerak. Shunday qilib, bolaga e'tibor bermasdan, u bir xil operatsiyani bir necha marta bajaradi. Bloklar bilan o'yinlar va mashqlar darsda ham, bo'sh vaqtlarda ham qo'llanilishi mumkin, ular ijodiy va intellektual rivojlanish uchun keng maydon beradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion ta'lim usullaridan foydalanish ta'lim tarbiya jarayoniga muntazam qo'llab borish dolzarb ekanligi tavsiya etiladi. Tarbiyalanuvchilarda kognitiv fikrlash qobiliyatini, mantiqiy fikrlashni, dunyoqarashini kengayishiga samarali yordam berayotgan xalqaro tajribalar orqali namoyon bo'lib kelmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ziyamammedov, Bo'ri, Mamarajab Tojiyev. Pedagogik texnologiya-zamonaviy o'zbek milliy modeli. Toshkent. 2009.y
2. "Kitobim-oftobim" Toshkent. "O'qituvchi" nashriyoti, 2008 yil.y
3. Azizxo'jayeva N. N. pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent. 2006.y
4.
https://www.researchgate.net/publication/228802472_Preschool_Education_Studies_A_Bibliography_Organized_by_Research_Strengths
5. <http://www.ibe.unesco.org/en/glossary-curriculum-terminology/p/pre-primaryeducation-or-preschool-education>